
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 09 03 08 005 9

ش . سامی

Fraschery, Ch Samy bey

خرده چین

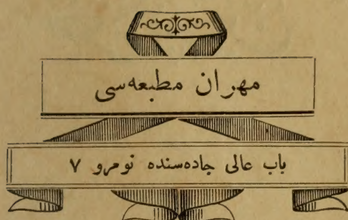
Hörde çin

معارف نظارت جلیله‌سنك رخصتیله طبع اولنمشدر
رخصتنامه نومروسی ٤٥٥ .

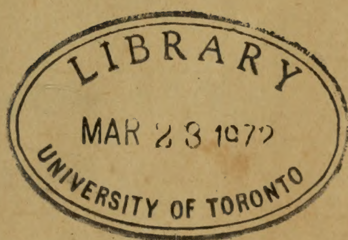
استانبول

(مهران) مطبعه‌سی ـ باب عالی جاده‌سنده نومرو ۷

۱۳۰۲

مهران مطبعه‌سی
باب عالی جاده‌سنده نومرو ٧

افادۀ مرام

بیلمم نه حکمتدرکه انسان، تمتع مادیده اکثریا شریك ایستمدیکی حالده، استفادۀ فکریه‌سنی، النده کلسه، عالمه تعمیم ایتمك هوسنده بولنور: هرنه ایشیتسه، هرنه کورسه، هرنه بیلسه، راست کلنه سویلمك، کوسترمك، آکلاتمق ایچون، وسیله‌یه منتظردر .

هله اکلنجه‌لرینی ادبیات مطالعه‌سنده آرایانلر، اومسیرۀ اذهانده ـ نظر حیرتلرینی جلب، ویا انشراح وتأثر درونلرینی دعوت ایده‌جك ـ هیچ برشیئه راست کلمزلر، که قلبلرنده اونی برینه نقل ایتمك آرزوسنی اویاندیرمسون . فقط هیهات ! یاقارشیلرنده خیالاتله

متأثر اولەمیەجق قدر کثیف بر جسمانی تصادف ایدر، ویاخود اوزه بولنەمیوب، او نکتە یورکدە بر عقدە، واونك ویردیکی لذت برداغ ودرد اولور .

ابنای جنسمز حقندە عمومیت اوزرە بیان ایتدیکمز افکار دائما کندیمزدە حس ایتدیکمز حالە مستنددر . قرینك قلبنە کیم راهیاب حلول اولمش، بشقه سنك ذهننه کیم طریق نفوذ بولە بیلمش، کە، قیاس نفس اولمسە، بویلە درونی احوالدن عمومیت اوزرە بیان مطالعەدە بولنە بیلسین ؟

بویلە اولدیغی حالدە ، مساعدە بیورلسون، سوزی عمومیتدن خصوصیتە نقل ایدەیم .

هر نه وقت ـ دمیر کبی صوثوق ودمیر قدر آغیر

اولان _ جدیاتدن اوصانیر، وظیفه ایدندیکم مشغو-
لیتدن یوریلورسه‌م، ذهنی وجسمانی یورغونلق آلمق
ایچون، اشعار فارسیه‌دن استمداد ایتمك بنم ایچون
اسکیدن حاصل اولمش بر الفتدر . نیچون فارسی‌یی
ترجیح ایدیورم ؟ ذاتاً عجم مقلدلکیله متهم اولان
اسکی عثمانلی شعراسنك آثارنده، وعلی الخصوص اوچ
بش سنه‌دنبری _ لسانمزك شیوهٔ لطافتنه افکار
وخیالات جدیده‌یی قاریشدیره‌رق _ شایان تقدیس
بر چیغر آچان نورسیدگان شعرامزك اثرلرنده بیك
سنه‌لك ایران شعراسنك آثارنده‌کی لطافت یوقمیدر ؟
دیه‌جکسکز. بزم شعرای جدیده‌مزك آثارینه دیه‌جکم
یوق، بلکه بو اصول جدیده‌یی، تاابتدای ظهورنده،
الك شوقلی آلقیشلرله تبریك ایدنلرك برنجیلرندنم .

لکن بونلر الآن محدوددر ؛ اسکی شعرامزك آثارنده
ایسه ایران شعراسنك اشعارنده‌کی لطافت، اونلرده‌کی
مهارت، اونلرده‌کی سلاست یوقمی، یوقسه بکامی اویله
کلیور . سومك، حظ ایتمك هر وقت اسباب موجبه
ایله اولماز، طبیعت بو یا، اشعار فارسیه‌دن زیاده حظ
ایدیورم ؛ لکن ظن ایدرم‌که، بیوك بوناپارتك اوروپا
لسانلری حقنده اولان مشهور بر تقسیمی جدی صورتیله
تلقی، وآسیا لسانلرینه دخی تطبیق اولنمق لازم کلسه،
فارسی حقنده: «شعر ایچون یارادلمش برلساندر، وشعر
او لسان ایچون ایجاد اولنمشدر» دنیله بیلیر .

هر حالده، بو قبیلدن اوله‌رق، ورد زبان مطالعه‌م
اولان کتابلرك ایچنده، تنوعلری حسبیله، الك زیاده
مراقمی جلب ایدنلر بر ایکی تذکرة الشعرادر . ایشته

باشلیجه بونلرك ایچنده یوقاریده تعریف ایتدیکم
حسیاتی منبه بر طاقم حکمت آمیز یاسوزشلی ویامبنی
علی الحکایه ولطیف بیتلر اوته‌دن بری حوصله‌ٔ حفظمده
طولاشوب طورمقده ایکن ، برده چکن کون استاد
شعرای زمانه معلم ناجیٔ یکانه‌نك «خرده فروش»
عنوان تواضعکارانه‌سی آلتنده بو کره نشر ایتدیکی
ـ کوچك وفقط سراپا لب ومعنا ـ اثری المیه چکدی .
مقدمه‌سنی اوقودم، کندی حسیاتمك تصویریدر،
ظن ایتدم .

انسان کندی حسیاتنی بشقه‌سی طرفندن تصویر
اولنمش کورمکدن آلدیغی لذتی برشیدن آلماز . معلمك
دخی نظر تقدیر وانتخابنه مظهر اولان اشعار فارسی،
اونلرده تذکرة الشعرا کتابلرندن مأخوذ ! یالکز اشعار
او اشعار دکل .

نه ضرری وار ؟ یول آچلدی، اصول قوندی، پیرو
اولمقدن بشقه برشی قالمدی. تقلید عادتم دکل ایکن،
«خرده فروش» لك آرقه‌سی صره «خرده چین» اولدم.

ش. سامی

استانبول ۲۲ رمضان ۱۳۰۲

خرده

— ١ —

میازار موری که دانه کشست
که جان دارد وجان شیرین خوشست
سیاه اندرون باشد وسنکدل
که خواهد که موری شود تنکدل

— ترجمه —

دانه طوپلایان قاریجه‌یه ایلیشمه، زیرا جانی واردر، جان ایسه طاتلیدر. بغری قره وطاش یورکلیدر او آدم، که بر قاریجه‌نك مضطرب القلب اولدیغنی ایستر.

— مطالعه —

شعرای ایران زمینك استادنامداری، وبلکه بتون نظم کویان عالمك سالاری حضرت حکیم فردوسینك بو ایکی بیتی او قدر ساده، اوقدر تکلفسزدر، که جیا.

دتی تکلف وطمطراق الفاظده آرایانلر بلکه ـ الك ایلری‌یه دوشـوردیکمز ـ بو خرده‌مزی تزییفه قالقیشیرلر ؛ لکن بونك ـ ذاتاً مطلوب ومقبول اولان ـ ساده‌لکیله برابر، مألی، تعمیق ذهنله دوشونیله‌جك اولسه، کافهٔ حکمتلرك نقطهٔ اجتماعی دنیـله‌جك قدر حکیمانه، وعلم اخلاقك خلاصه‌سی دنیله‌بیله‌جك بر دستور یکانه‌در .

شیخ بزرکوار سعدیء شیرازینك، «شهنامه»نك بوقدر یوز بیك بیتی ایچنـدن، بو درت مصراعی سچوب نقـل ایتمسی‌ده بو مدعامزی اثباته کافیدر. شیخ مشارالیه نقل ایتدیکی بو ایکی بیته شو بیتیله فاتحه خوان اولمشدر :

چه خوش کفت فردوسیء نیکزاد
که رحمت بران تربت پاك باد

— ترجمه —

تربهٔ پاکنه رحمت اولسـون ! فردوسیء عالیتبـار نه کوزل سویلیور !

— مطالعه —

حضرت شیخ بو بیتـله تقدیر وتقـدیس ایده‌رك، حکیم طوسینك کلام صلحپرورانه‌سـنی نقل ایتدکدن صکره، بو

التزامی جبانتنه حمل اولنمسون قورقوسیله، شجاعتنه یمین ایده‌رك، اونی ایضاح مقامنده بیوریورلرکه :

بمردی که ملك سراسر زمین
نیرزد که خونی چکد بر زمین

— ترجمه —

مردلك حقیچون که بتون روی ارضك ملکی بر طامله قانك یره طاملادیغنی دکمز !

خرده

— ۲ —

نادر العصر امیدیٔ مظلوم
کوبنا حق شهید شد ناکاه
شب بخوابم بیامد وفرمود
کای زحال درون من اکاه
بهر تاریخ قتل من بنویس
آه ازخون ناحق من آه

— ترجمه —

عصرمزده امثالی نادر بولنان مظلوم امیدی، که

آنسزین ناحق یره شهید اولدی، کیجه عالم معناده بکا کلوب دیدی: سن‌که حال درونمدن آکاهسك قتلمه تاریخ اولمق اوزره، شونی یاز: «آه! بنم حقسز قانمدن آه!»

— مطالعه —

امیدی شاه اسماعیل زماننده طهرانده یتیشوب، شیرازده تحصیل علم وهنر وتعلم علم طب ایتمش بر شاعر شیرین زبان ایدی. کنج یاشنده شربت شهادتی نوش ایتمش اولمغله، حقنده شعرای معاصرینندن افضل نامیٔ شیرازی بوقطعهٔ مؤثره‌یی سویلمشدر.

خرده

— ۳ —

مایوسف خود نمیفروشیم
توسیم سیاه خودنکه دار

— ترجمه —

بز یوسفمزی صاتمایز، سنك قلب اقچه‌ك سنك اولسون.

— مطالعه —

خواجه یوسف اندکانی غایت خوش الحان بر مطرب ماهر اولمغله، اولاد تیموردن بایسنغرك ملازمتنده بولنوب، مشارالیه کندیسنی مجلسندن اصلا آیرمدیغی حالده، شیراز حاکمی ابراهیم کندیسنی دفعاتله یاننه دعوت، ومصرانه طلب ایتمش، ونهایت جلبیچون یوز بیك دینار کوندرمش اولدیغندن، بایسنغر، ملاطفت طریقیله بو بیتله جواب یازمش.

خرده

— ٤ —

رفتم سوی خطیره وبکریستم بزار
ازهجر دوستان که اسیر فناشدند
ایشان کجاشدند چوکفتم خطیره هم
داد ازصداجواب که ایشان کجاشدند

— ترجمه —

مزارستان طرفنه کیدوب، اسیرفنا اولان دوستلرك

هجر واشتياقندن هونكور هونكور اغلادم . اونلر نره‌يه كيتديلر! ديه باغرديغمده، مزارستان دخى، عكس صدا قوتيله، جواب ويره‌رك: «اونلر نره‌يه كيتديلر!» ديدى.

— مطالعه —

بوقطعه شاعر حكيم خسرو دهلوينك اولوب، حقاكه دنياده سوكيلى جانلردن آيرلمش حزين جانلرى اغلاته‌جق؛ وبزم كبى اوتوروب قالقان، كولوب اوينايان، سويليوب قونيشان بوقدر آدملرك، هركون نابديد اولوب، نره‌يه كيتدكلرينى، ودها طوغريسى، نره‌يه كيتديكمزى، آكلا‌مقدن عاجز اولان بيچاره انسانى بر قات دها وله وحيرته طالديروب، اولوم دنيلن حياتدن دها مغلق بر معمانك اوكنده لرزناك دهشت ايده‌جك بر هاتف حكمنده‌در . هله جسدلرمزى يوتوب قره بغرنده صاقلايان مزارلغك دخى سائلدن زياده معلوماتى اولميوب ده، عكس صدا قوتيله، متحيرانه : «اونلر نره‌يه كيتديلر؟» ديه باغرمسى صانكه «بنده سكا صوريورم» ديمسى پك شاعرانه وهمده حكيمانه دوشمشدر .

خرده

— ٥ —

صرصر حادثه برخاست پی خواریٔ ما
داد برباد سرو برك جهانداریٔ ما
آفتاب فلك رفعت شاهی بودم
برد در شام زوال آه سیه کاریٔ ما
چشم ازجور فلك کنده چوشد بهترشد
تانه بینم که کند غیر جهانداریٔ ما
داد افغان بچهٔ شوکت شاهی برباد
کیست جز ذات مبرا که کند یاریٔ ما

— ترجمه —

حوادث ووقوعات صرصری بزم خرابیتمز ایچون قالقوب، بزم پادشاهلغمزك سر وسامانی برباد ایتدی . فلك رفعتك آفتاب تابانی ایدك، آه! که کندی حرکاتمزك سیئه‌سی اونی شام غروبه ایردیردی ! اصابت که جور فلك کوزلرمی چیقاردی‌ده، بزم پادشاهلغمزك اغیار النده اولدیغنی کورمیورم. افغان! که برغلام

شوكت سلطنتى برباد ايتدى ! شمدى ذات مبراى جناب
كبريادن بشقه بكا كيم يار اولور ؟

— مطالعه —

بو برقاچ بيت، بنكاله حكمدارى ايكن، ملكى انكليز-
لرك يد غصبنه دوشمش، ومؤخراً رفع لواى عصيان
ايدن توابعندن غلام قادر طرفندن كوزلرى چيقاريلوب،
نابنيا قالمش اولان ابوالمظفر مروج الدينك اولبابده‌كى
قصيدهٔ سوزناكندندر . مشار اليه فصحاى شعرادن
اولوب، شعرنده آفتاب تخلص ايدردى .

خرده

— ٦ —

نه از يعقوب آثارى نه از يوسف نشان ديدم
عزيزان يوسف ار كم شد چه شد يعقوبرا بارى

— ترجمه —

نه يعقوبدن اثر نه يوسفدن نشان كوردم . اى عزيزلر،
يوسف غائب اولديسه، يايعقوبه نه اولدى ؟

— مطالعه —

بو بيت معنيدار، هرات شعراسندن اولوب، عراق حكمدارى سلطان يعقوبك نزدينه التجا ايتمش اولان بنايينكدر، كه سلطان مشاراليهك برادرى يوسف بكك وفاتى، وكنديسنك بر قاچ كون قپاتمسى اوزرينه سويلمشدر .

خرده

— ٧ —

كفت انورى كه ازسبب بادهاى سخت
ويران شود عمارت وكهسار برسرى
در روز حكم اونوز يدست هيچ باد
يا مرسل الرياح تو دانى وانورى

— ترجمه —

انورى، شدتلى روزكارلر سببندن معمورهٔ جهان حراب اولوب، جبال مرتفعه‌نك باش آشاغى ييقيله‌جغنى سويلمشيدى . اونك حكم ايتمش اولديغى كونده ايسه

اصلا روزكار اسمدى . اى روزكارلر موكلى اولان ملك !
بوايشك سر وحكمتنى سن ايله انورى بيليرسكز .

— مطالعه —

شاعر مشهور انورى علم هيئت و نجومده دخى
ماهر ايدى . زماننده سياراتك بشيله كونش وآى برج
ميزانده تصادف ايتمشلر . انورى بوقرانك واقع اوله‌جغى
كيجه ـ بنالرى ييقه‌جق، اشجارى يرلرندن قوپاره‌جق
ـ برشدتلى روزكار اسه‌جكنى حكم واعلان ايتمكله، خلق
متوحش اولوب، اوكيجه هركس اوندن ديشارى چيقه‌رق،
كمال دهشتله اوقيامته منتظر اولدقلرى حالده، هوا اوقدر
سودليمانلق اولمش كه، بريسى مرو جامعنك اوزرينه بر
موم ديكديكى حالده، مومى سوندره‌جك قدر روزكار
اسمه‌مش. بونك اوزرينه نكته كويان زماندن برى يوقاريده‌كى
قطعه‌يى سويلمشدر . انورينك حاميسى بولنان سلطان
سنجر كنديسنى جلبله، بويله نا صواب حكملر اعلانندن
عتاب ايتديكنده، انورى بوكبى احوال سمائيه‌نك حكمى
بعض دفعه كچ ظهور ايدر ديه‌رك، ينه حكمنك التزامنده
اصرار ايتمش ؛ حالبوكه اوسنه مرو جوارلرنده خرمانلرى
صاوره‌جق قدر روزكار اسمه‌مش . انورى بو حالى

کورنجه، حجاب وقورقوسندن مروی ترکله، بلخه قاچمش؛ وبر مدت صکره اورادن دخی اهالی کندیسنی طرد ایتد. برمکه قالقیشنجه، فلکدن شکایت مقامنده برقصیده انشاد ایدەرك، باشنده دیمش‌که :

ای مسلمانان فغان از جور چرخ چنبری
وز نفاق تیر وقصد ماه وکید مشتری

— ترجمه —

ای مسلمانلر ! چرخ دوارك جورندن، عطاردك نفاقـدن، آیك قصدندن، مشـترینك مکر وحیله‌سـندن فریاد !

— مطالعه —

انوری خاوران مملکتنده نشأت ایتمشدر، که اورادن — هر بری کندی صنفده فرید دهر اولان — دیکر اوچ ذات دخی یتشمش اولمغـله، شـاعرك بری دردینی شو قطعه‌یه جمع ایتمشدر .

خواجهٔ چون بوعلی شادان وزیر نامدار
عالمی چون اسعد مهنه زهر شری بری
صوفیٔ صافی چوسلطان طریقت بوسعید
شاعری قادر چو مشهور خراسان انوری

— ترجمه —

وزير نامدار ابوعلى شادان كبى براهل سياست(*)، هر شردن برى اولان اسعد مهنه كبى برعالم، سلطان طريقت ابو سعيد كبى بر صوفئ صافى، خراسانده شهرت صاحبى اولان انورى كبى مقتدر برشاعر !

— مطالعه —

مشار اليه اسعد مهنه‌نك ملكشاهك حضورنده حجة الاسلام امام غزالى ايله مناظره‌لرى وقوع بولوب، غزالى‌يه مذهبنى صورمسيله، حضرت امامك «عقلياتده مذهبم برهان، وشرعياتده قرآندر» جواب حكيمانه‌سنى ويرمش اولديغى مشهوردر .

خرده

— ٨ —

تاچشم مرادست قضا ميل كشيد
فرياد زعالم جوانى بر خاست

(*) طغرل بن ميكائيل سلجوقينك وزيريدر . عدل و تدبيرده مشهوردر .

— ترجمه —

دست قضا بنم كوزلرمه ميل چكنجه، كنجلك عالمنده
پرواويلادر قوپدی !

— مطالعه —

بو بيت تلهف آميز ـ اوصاف حميده‌سی كتب توار.
يخده مسطور اولان ـ سلطان طغانشاهك نغمهٔ فرياد
وفغانيدر، كه ابراهيم بن نيالله واقع اولان محاربه‌سنده
اسير دوشوب، اول غدارك امريله كنج ياشنده كوزلرينه
ميل چكلمشيدی . عم بزركواری طغرل بك ابراهيم
نيالی ديار عدمه كوندروب، انتقامنی آلمش ؛ و،يكنك بو
بيتنی ايشيتديكنده، زاری زاری اغلايه‌رق : «هنوز
دنيايی كورمكه طويمامش اولان اونوجوانه كاشكی ايكی
كوزمدن برينی ويرمكه مقتدر اوله ايدم !» ديمش .

طغانشاه نيشابورده سلطنت سورمكده ايكن، بركون
ندماسندن بريله طاوله اوينارمش ؛ برسه شش ايستيور.
مش، سه‌يك كلمش ؛ حاضر بالمجلس بولنان شاعر مشهور
ازرقی بونك اوزرينه بداهةً شوقطعه‌يی سويلمش :

كرشاه سه شش خواست سه‌يك زخم افتاد
تا ظن نبری كه كعبتين داد نداد

شش چون نگریست هیبت شاه
از هیبت شاه روی بر خاك نهاد

— ترجمه —

شاه سه شش ایستدیکی حالده، سه یك کلدیسه، ظن ایتمه‌که زار حقسزلق ایتدی ؛ لکن شش شاهك هیبتی کورنجه، قارشیسنده طورمغه مقتدر اوله‌میوب، یوزی قویون یره قپاندی .

خرده

— ۹ —

شاها فلکت اسب سعادت زین کرد
وز جملهٔ خسروان ترا تعیین کرد
تا در حرکت سمند زرین نعلت
ننهد بزمین پای زمین سیمین کرد

— ترجمه —

ای پادشاه ! فلك رخش سعادتی حاضرلیوب، اوکا بینمك اوزره، عموم حکمدارلرك ایچندن سنی انتخاب

ایتدی . سیر وحرکتکده، آلتون نعللی آتکك ایاغی یره
دکمسین دیه، یریوزینی کومشله قاپلادی .

— مطالعه —

بوقدر عالی برفکر وخیال شاعرانه‌یی حاوی اولان
بورباعی بداهةً سویلنمشدر، وسویلین برقادیندر . حسن
وآن وظرافتی مهارت شاعرانه‌سیله متناسب اولان «مهستیٔ
دبیری» در، که سلطان سنجرك محبوبه‌سی ایدی . براقشام
مهستی سلطانك مجلسندن دیشاری چیقمغه قالقنجه،
سلطان علی الصباح عزیمتی تصمیم ایتمش اولدیغندن،
هوایه باقمسنی امر ایتمش، و مهستی چیقوب قار یاغمش
اولدیغنی پنجره‌دن کورنجه، حضور سلطانه دونوب، بو
رباعی ایله جواب ویرمش ؛ وبورباعیسی مشار الیهانك
سلطان سنجرك مقربین خاصی صره‌سنه کچمسنی موجب
اولمش .

خرده

— ۱۰ —

کفر چو منی کزاف وآسان نبود
محکمتر از ایمان من ایمان نبود

دردهر چو من یکی وان هم کافر
پس درهمه دهر یك مسلمان نبود

— ترجمه —

بنم کبی برآدمك تکفیری قولای دکلدر ؛ بنم ایمانمدن محکم ایمان اولهماز . دهر بنم کبی آنجق بر آدم یتشدیرمشدر، اوده کافر اولورسه، دیمك که دهرده هیچ بر مسلمان یوقدر .

— مطالعه —

بو رباعی حکمای اسلامك آب رویی اولان ابو علی ابن سینانکدر، که بر آز تفاخری حاوی اولمغله برابر، هیچ مبالغه‌لی اولمیوب، عین حقیقتدر . هرعصر وزمانده هر دیار وممالکتده، هر دین ومذهبده جهلای متعصبینك ارباب فضل وکماله قارشی یکتا سلاحلری تکفیردر . عالم اسلامك مدار افتخاری اولان حکیم مشار الیه، که حکمت وطبده نه‌قدر عالم ایدیسه، تفسیر وحدیثده دخی او قدرمتبحر ایدی؛ وعقلیاتده نصل یکتا ایدیسه، شرعیاتده دخی اولدرجه‌دن یك دون دکلیدی، اوبیله جهلانك سنك تکفیرندن قورتیله‌مامشدر . مشارالیهك اجلی تقربنده سویلمش اولدیغی شو رباعی دخی شایان ذکردر :

ازقعرگل سیاه (*) تااوج زحل (**)
کردم همه مشکلات عالمراحل
بیرون جستم زقید هرمکر وحیل
هر بند کشوده شد جز بنداجل

— ترجمه —

بو مظلم کرهٔ ارضك مرکزندن عالم شمسك منتها-
سنه قدر اولان کائنات حقنده عالمك مشکلاتنی حل ایتدم،
بکا قوریلان بوقدر دسایس وتذویرات دوزاغندن قور-
تلدم: هرمسئله حل اولندی، اجل مسئله‌سندن بشقه .

خرده

— ١١ —

هنکام آن که کل دمد از صحن بوستان
رفت آن کل شکفته ودرخاك شدنهان
هنکام آن که شاخ شجرنم کشد زابر
بی آب ماند نرکس آن تازه بوستان

(*) او وقت عالم شمسك مرکزی کرهٔ ارض بیلنیردی .
(**) او وقت معلوم اولان سیاراتك اك اوزاغی زحل ایدی .

— ترجمه —

باغچه‌لرده كللر آچلديغى بر موسمده، او آچلمش كل كيتدى، طوپراغك ايچنه نهان اولدى! آغاج داللرينك هوادن جذب آب حيات ايتدكلرى بر ايامده، او تازه باغچه نركسى صوسز قالوب قورودى!

— مطالعه —

بو ايكى بيت دلسوز شاعر مشهور عمعقكدر، كه سلطان سنجرك محمود بن ملكشاهك تحت نكاهنده بولنان سوكيلى قيزى ماه ملكك وفاتى حقنده سويلمشدر. سلطان سنجر بوقيزينى زياده‌سيله سووب، فراق ابديسندن دلخون اولمغله، آرتق اغلامقدن بشقه برشيده ذوق وتسللى بوله‌ماز اولديغندن، مرثيه نظمنده مهارت وشهرتى اولان عمعقى، كنديسنى مرثيه‌لرله اغلاتمق ايچون، بخارادن جلب ايتمك ايستمش ايسه‌ده، شاعر او وقت پك اختيار، وايكى كوزندن عليل اولديغندن، بالذات كيده‌ميوب، برمرثيه كوندرمش، كه بو ايكى بيت اوندندر.

خرده

— ۱۲ —

الغ بیك آن شاه جم اقتدار
كه دین نبیرا ازو بود پشت
زعباس شهد شهادت چشید
شدش سال تاریخ «عباس كشت»

— ترجمه —

اقتدارجه جمشید كعبنده بر پادشاه وحضرت پیغمبرك دینه پشت وپناه اولان الغ بك، عباسك الندن شهد شهادتی نوش ایتدی، تاریخ شهادتی‌ده «عباس كشت» (یعنی عباس اولدیردی) تعبیریدر.

— مطالعه —

الغ بك تیمورلنككك حفیدی اولوب، علوم وفنون متنوعه‌ده، وعلی الخصوص هیئت ونجومده یكتا بر پادشاه حكیم ایدی، كه فنون مذكوره‌ده كندیسندن صكره بین الاسلام علما یتیشه‌میوب، اوعصرك اواخرنده اوروپاده قوپرنیقك ظهوریله، علم هیئتك اساسی دكیشدیكندن،

الغ بك بحق و بالوجوه بين الاسلام ارباب هيئتك خاتمی عد اولنه بيلير . ارباب فضل وكمال، اقصای مراتب بشريه‌يه نائل اولدقلری حالده، ينه معاودات فلك سفله پروردن رهاياب اولمدقلرينه برنمونه اولمق اوزره، فن وحكمتده فريد عصر اولان اول حكمدار فضائل شعار، مدت سلطنتده هرطرفدن يوز كوسترن بونجه اعدا ايله اوغراشدقدن صكره، عاقبت كندی اوغلی عبد اللطيف دخی عليهنه قالقشمش، وتخت وتاجی الندن قاپمغله‌ده قناعت ايتميوب، ـ كندی محصول عمرندن اغياره قاچمقدن ايسه، ينه اوغلنه التجا ايتمكی پدرله اولاد بينده‌كی روابط شفقت مقتضياتندن عد ايدن ـ اويله بر حكمدار حكيمی عباس نام لعينك يديله شهيد ايتديرمشدر . بونك اوزرينه شعرادن بری حقنده يوقاريده‌كی قطعهٔ تاريخيه‌يی سويلمشدر .

خرده

— ۱۳ —

دی شب زسر صدق وصفای دل من

درميكده آن روح فزای دل من

جامی بمن آورد که بستان وبنوش
کفتم نخوزم کفت برای دل من

— ترجمه —

دون کیجه، قلبمك صدق وصفاسی آثارندن اولمق اوزره، میخانه‌ده کوکلمك مدار حیاتی اولان ذات بکا بر قدح کتیروب، آل ایچ، دیدی، ایچمم، دیدم؛ بنم خاطرم ایچون، دیدی.

— مطالعه —

اهل صفانك می ومیخانه‌سی نه اولدیغنی کوسترمکه بر دلیل کافی اولان بو رباعی ـ سجده‌یه وارمش اولدیغی حالده، جانی جانانسه تسلیم ایتمش ـ بر اهل دلك الندە بولنمشدر. بو ذات مشاهیر شعرادن مولانا لطف الله نیسابوریدر، که ملوك زماندن پك چوق هدیه واحسانلره نائل اولوب، جمله‌سنی بر الیله آله‌رق، دیکریله تمامها فقرا ومحتاجینه توزیع ایتمش، واواخر عمرنده بر کویه چکیلوب، اوراده ایدندیکی بر کوچك باغده منزوی اولمش ایدی. بر کون احبابندن برجماعت زیارتنه کیدوب، برچوق وقت قپویی چالدقلری حالده، آچلمدیغندن، ایچلرندن بریسی

دیواردن آتلایوب، قپویی آچمش، وایچری یه کیردکلرنده کندیسنی، سربزمین سجده اولدیغی حالده، میت کورمشلر؛ والنده یوقاریده کی رباعی یی حاوی برپارچه کاغد بولمشلر .

خرده

— ۱٤ —

اکرآن ترك شیرازی بدست آرددل مارا
بخال هندویش بخشم سمرقند وبخارارا

— ترجمه —

او شیرازلی دلبر کوکلمزی ایدرسه، اونك سیاه بکنه سمرقندله بخارایی باغشلارم .

— مطالعه —

تیمورلنك شیرازی ضبط ایتدیکنده، بو بیتك قائلی اولان شاعر مشهور حافظ شیرازی برحیات ایدی . تیمور شاعری جلبله، مقام عتابده : «بن ضبط وتسخیر ایتدیکم بونجه بلاد معموره یی، محضا وطنم ومقر حکومتم اولان سمرقند وبخارایی آبادان ایتمك ایچون، تخریب

ایتدیکم حالده، سن کیم اولیورسک، که بو ایکی بلدهٔ عظیمه‌یی بر دلبرك بکنه باغشلایورسك ! » دینجه، حافظ پژمرده قیافتنی کوسترەرك : « پادشاهم، بن بویله نابجا یره بخش ایده ایده، بو حاله کلدم» دیمش . تیمور بو لطیفه دن زیاده‌سیله خوشلانوب، قهر نیتنی لطفه تبدیل ایله، شاعره پك چوق اکرام والتفات ایتمش .

خرده

— ١٥ —

دجله را امسال رفتاری عجب مستانه بود
پای در زنجیر وکف برلب مکر دیوانه بود

— ترجمه —

دجله‌نك بوسنه نه تحف بر مستانه یورویشی واردر!
آیاغی زنجیرده، آغزی کوپورمش، صانکی دلیدر !

— مطالعه —

بو بیتك برنجی مصراعی خواجه سلمان، وایکنجیسی ناصر بخاری طرفندن بداههً سویلنمشدر. ناصر بخاری

حجه کیدرکن، بغداده اوغرایوب خواجه سلمانله کور-
یشمك ایچون، بر وسیله انتظارنده ایکن ، بر کون خوا-
جه‌نك طغیان ایتمش اولان دجله نهرینی سیر ایده‌رك
کزمکده اولدیغنی کورمکله، یانه کیدوب، سلام ویرمش؛
وخواجه سلمان کندیسنك کیم اولدیغنی صوروب، ناصر
«برمرد غریب شاعرم» دیه جواب ویرنجه، سلمان
بونك شعرینی تجربه ایچون ایلك مصراعی سویلمش؛
وبومرد غریب طرفندن درحال ایکنجیسنی ایشیدنجه،
درجهٔ کمالنی آکلایوب، اوساعتدن اعتباراً بینلرنده رابطهٔ
مخالصت پیدا اولمش.

خرده

— ۱۶ —

آن مفخر آفاق که بد قطب زمان
شیخی که چواو نبود درکون ومکان
درپانصد وهشت او بدهر امده بود
درششصد ویازده برون شدزجهان

— ترجمه —

اول عالمك سرمایهٔ مفخرتی‌که قطب زمان ایدی، اول

شیخ بزرکوار که کون ومکانده نظیری یوقدر، بشیوز
یدی تاریخنده دنیایه کلمشیدی، آلتیوز اون برده دنیادن
کیتدی .

— مطالعه —

بو تاریخ قطب العارفین شیخ فریدالدین عطار حقنده
سویلنمشدر. مشارالیه یوز درت یاشنده اولدیغی حالده
چنکیزك اردوسنه منسوب برمغولك الینه اسیر دوشمش
ایدی . مغول کندیسنی قتل ایتمك اوزره ایکن، دیکر بر
مغول بو اختیارك بین الاسلام مشهور برذات اولدیغنی،
وفدیه اوله‌رق مسلمانلردن چوق اقچه آله‌بیله‌جکنی
اخطار ایدنجه، مغول قتلندن صرف نظر ایدوب، فدیه ـ
سنی بولمق ایچون، حضرت شیخی کزدیرمکه باشلامش .
اواثناده ارباب حمیتدن بری چیقوب، یوز بیك آلتون
تکلیف ایتدیکنده، شیخ مغوله دیمش‌که : «بو بنم قیمتم
دکلدر، تام قیمتمی بولمدجه، صاتمه . » مغول، دها زیاده
ویرن بولنه‌جق امیدیله، حضرت شیخی کزدیرمکده دوام
ایتمکده ایکن، آرقه‌سنده بر طوربه صمانی بولنان فقیر بر
آدم چیقوب : «شو اختیاری بکا باغشلا، سکا شو صمانی
ویره‌یم » دینجه، حضرت شیخ مغوله : «ایشته بنم قیمتم

بودر. صات» دیمش. مغول قیزوب اول معدن حقیقتك
ریش سفیدینی خون کردانیله لاله‌گون ایتمش.

خرده

— ١٧ —

از برای جرعهٔ می خادم میخانه‌ام
خدمت رندان کنم تا پرشود پیمانه‌ام

— ترجمه —

بر قدح شراب ایچون میخانه خدمتجیسی اولدم.
قدحم طولنجیه قدر سرخوشلره خدمت ایدرم.

— مطالعه —

بو بیت غریب مشاهیر شعرادن آبدال اصفهانینکدر.
آبدال ابتدای امرده عطار اولوب، مؤخراً عشق
سببندن دیوانه‌لکه اوره‌رق، یالین آیاق کزمکه باشلامش،
و بر مدت تیمار خانه‌ده زنجیر بند قالدقدنصکره، میخانه‌لرده
مشتریلره خدمت ایتمکه باشلامش، واجرته مقابل
کندیلرندن بر مقدار شراب آلیورمش. بو حالیله برابر

ينه شعر سويلمكدن تهى قالماز، وشعرى ده لطافتدن خالى اولمازايمش. يوقاريده‌كى بيتيله كندى حالنى تعريف ايتديكى كبى، زيرده‌كى غزل ايله‌ده ميخانه مداوملرى اولان تبريز ارمنيلرينى مدح ايديور:

كبران همه كردمن چو خويشان
من كبر نوم ميان ايشان
دارند دلى خوش وندارند
طبع بد وخاطر پريشان
والله كه نديدم از مسلمان
اين طوركه ديده ام ازيشان
آبدال زبهر يك پياله
درديرنشسته چون كشيشان

— ترجمه —

بتون كبرلر (*) اقربا كبى اطرافمى آليورلر، بن اونلرك اورته‌سنده يكى بر كبرم. — اونلرك پك تميز قلبلرى واردر، فنا طبيعتلرى يوقدر، وخاطرلرى پريشان دكلدر. — اونلرده كورديكم طورى والله مسلمانده كورمدم.

(*) كبر اصل زردشت دينده اولان آتش پرستلرك اسمى ايسه‌ده، فارسيده على العموم غير مسلملره دخى اطلاق اولنور، وبزده مستعمل اولان «كاور» كلمه‌سى بوندن محرفدر.

— آبدال بر قدح شراب ایچون پاپاس اولمش، میخانه‌یی کلیسا اتخاذ ایتمش .

— مطالعه —

آبدال اواخر عمرنده توبه‌کار ومتقی اولمش .

خرده

— ١٨ —

ای خداوند هفت سیاره
کافری مان فرست خونخواره
تادر و دشترا چو دست کند
جوی خون راند او زجوباره
عدد مردمان بیفزاید
هر یکیرا کند بصد پاره

— ترجمه —

ای یدی سیاره‌نك صاحب وخالقی اولان جناب الله ! بزه خونخوار بر کافر کوندر، که شهر واووه‌یی ال آیاسی کبی دوزایده‌رك، هرشیئ سوپوروب کچسین، بیونلردن قان سیلی آقیتسین . ـ انسانلرك عددینی آرتیرمق اوزره، هربرینی یوز پارچه ایتسین !

— مطالعه —

بو دهشتلی بد دعا شاعر مشهور کمال الدین اسماعیل اصفهانی طرفندن اهل اصفهان حقنده سویلنمشدر . اهل اصفهان بو بددعایه ماصدق اولوب، چوق کچمه‌دن، اولاد چنکیزدن اوکتای قاآنك عسکری شهری ضبطله، اهالی‌یی قتل عامه اوغراتدیلر . شاعر کندیسی دخی بد دعاسی تأثیرندن خارج قالمدی . مشار الیه شهرك خارجنده بر زاویه‌ده عزلت کزین بولندیغندن، مغوللرك تجاوزندن قورتلمش ایسه‌ده، خلق مغوللرك بوذاته اولان رعایتلرینی کوردکارندن، مالارینی یغمادن قورتارمق ایچون، زاویه‌سنك یاننده بولنان برقورو قیویه طولدیرمشلر . برمغول چوجغی اوینارکن، طوپنی قیویه دوشورمش، وطوپنی چیقارمغه چیلارکن، اورایه دفن ایدلمش اولان اموالی کشف ایده‌رك، خبر ویرمش . مغوللر اواموالی آلدقدن صکره، شاعر منزوی‌یی طوتوب، سنك دها بشقه اموال مستوره‌ك واردر دیه‌رك، سویلتمك ایچون، بیك درلو اشکنجه‌لرله اولدیرمشلر .

خرده

— ۱۹ —

باخلق چنان مکن که چون فعل ترا
هم باتو عمل کنند رنجیده شوی

— ترجمه —

بشقه‌سی طرفندن سنك حقنده صادر اولدیغی حالده،
سنی اینجیته‌جك معامله‌یی سن ده بشقه‌سنه روا کورمه.

— مطالعه —

اوروپا علماسی نصرانیتك مزیتنی باشلیجه انجیلك
بو مآلده اولان بر آیتنه حصر ایدوب، بوسوزی حکمت
اخلاقك بر دستور واساسی عد ایتدکلرندن، انجیلك
آیتندن البته خبری اولمیان اهلیٔ شیرازینك بو بیتی
شایان دقتدر.

خرده

— ۲۰ —

ای رزاق مور ومار وزاغ وبلبل
کشتند هلاك بندکان توبکل

مشتی سکرا بهانه ساختهٔ
از توست تومیکنی چه تاتار ومغل

— ترجمه —

ای قرنجه ویلان وقارغه و بلبلك رزاقی اولان جناب خلاق ! قوللرك كافةً هلاك اولدی ! — بر آوج كوپكلری بهانه ایتدك، بوسندندر، سن یاپیورسك، تاتارك مغلك ایشی دكلدر .

— مطالعه —

چنكیز خان مغول طائفه‌سیله، آسیانك شرق شمالی جهتندن، بر سیل بلا كبی، ممالك اسلامیه‌نك اوزرینه هجومله، هر یرده قتل ایتمكه، وهر معموره‌یی ویرانه‌یه چویرمكه باشلادیغنده، اهل اسلام تاب آور مقاومت اوله‌میوب، بروله وحیرته طاله‌رق، بو آفته برداهیهٔ سمائیه نظریله باقمقدن بشقه برشی دوشونه‌مدیلر، ومغوللرك مظالمنی كندی افعال نامرضیه‌لرینه برمجازات الهیه صورتیله تلقی ایتدیلر . شیخ ابو الجنابك یوقاریده‌كی رباعیسی بو افكار عمومیه‌نك ترجمانی مقامنده‌در .

خرده

— ٢١ —

بروز نكبت اكر برج قلعـهٔ فلكت
چوشاه معركهٔ چرخ مسكن ومأواست
يقين بدان كه بوقت نزول سر قضـا
حصار محكم توهمچو دامن صحراست

— ترجمه —

نكبت كوننده، معركهٔ چرخك حكمدارى كبى، قلعهٔ فلك برجنده مسكن ومأوا طوتسه‌ك بيله، ايى بيل كه، سرقضـانك هنكام نزولنده، سـنك محكم حصـارك براووه اتكى كبى مدافعه‌يه غير صالح اولور.

* * *

بروز دولت اكر مسكن توهامونست
ترا كشادكى از حصن كنبد حضراست

— ترجمه —

دولت كوننده، مسـكنك اووه دخى اولسـه، قبهٔ مينا كون سمانك حصنندن سكا فتح وظفر كلير.

* * *

توکارنیك وبد خود بحق بکن تفویض
بروز دولت ونکبت که کار کار خداست

— ترجمه —

سن کرك دولت وکرك نکبت کوننده ایی فنا هربر ایشکی اللهه حواله ایت، زیرا ایش اللهك ایشیدر .

— مطالعه —

سلطان محمد خوارزمشاه، که آسیای وسطی وایرانی فتح ایدوب، بر بیوك دولت تأسیس ایلمش، وخلافتی عباسیلردن نزع ایله، اولاد رسوله توجیه ایتمك اوزره، بغداد اوزرینه متهیٔ عزیمت بولنمش ایدی، ناکهان ممالکی اوزرینه چوکن چنکیزك عسکرینه قارشی ثبات ایده‌میوب، مازندرانه قاچمش؛ واوراده آبکون جزیره‌سنده اختفا ایتمش اولدیغی حالده، درد دروننندن واورا هواسنك وخامتندن خسته‌لنمش، وبر قاچ کون ظرفنده صاچی صقالی آغارمش اولدیغی حالده، یوقاریده‌کی قطعه‌یی بداههً انشاد ایدوب، یازیور، وهونکور هونکور اغلا. یورمش . بو حال کندیسنی بر قاچ کونده تلف ایتمش . روایته کوره، کندیسی قاچدیغی اثناده، اهل اسلام، ارکك

قادین، چوجق یولی اوزرینـه چیقوب : « بزی نره‌ده براقوب‌ده کیدیورسك ! بزی مغوللرك اللرنده براقمه ! » دیه‌رك اغلاشدقلرنده، کندیسی : «استحکاملر یاپك» دیه‌رك یولنه دوام ایدیورمش . حقیقة، آسیای وسطی وایرانده خرابه‌لری الیوم موجود اولان استحکاماتك اکثریسی او وقت، مشارالیهك توصیه‌سی اوزرینه، یاپلمشیدی ؛ لکن اوسیل بلانك اوکنی کسه‌مه‌مشیدی .

خرده

— ۲۲ —

من نه مرد زن وزر وجاهم
بخدا کر کنم و کر خواهم
کر تو تاجی دهی باحسانم
بسر تو که تاج نستانم

— ترجمه —

بن قاری، آلتون، منصب رجلی دکلم . اولنیرسه‌م، ومنصب ایسترسه‌م الله بلامی ویرسین ! ـ سن بکا احسان اوله‌رق برتاج سلطنت دخی ویرسه‌ك، سنك باشك ایچون، آلمام !

— مطالعه —

فقرله قناعتی و دنیاده استغنایی صوك درجه‌یه قدر واردیران بوایکی بیت متصوفین شعرادن حکیم سنائینکدر، که سلطان بهرامشاه غزنوی کندیسنه همشیره‌سنك نکاحنی تکلیف ایتدیکنده، جواب رد مقامنده سویلمشدر . شاعر مشارالیهك مقام معنویسی بر درجه‌ده‌در، که حضرت مولانا کندیسی حقنده بیوریورلر :

عطار روح بود سنائی دو چشم او
ما از پی سنائی و عطار آمدیم

— ترجمه —

شیخ عطار روحدر، حکیم سنائی اونك كوزیدر . بز سنائی و عطاره تابع اولدق .

— مطالعه —

حکیم سنائی اوائل حالنده سلطان محمود غزنوینك مداحی ایدی . سلك شعرادن طریق محققینه انتقالنه غزنه‌ده شهرتیاب اولان (لای خوار) اسمنده بر دیوانه سبب اولمشدر . لای خوار میخانه‌لردن شراب تورتیلرینی طوپلایوب، یاتدیغی کلخانلرده ایچردی . سلطان محمودك

هند سفرینه متهیء عزیمت بولندیغی بر زمانده، سنایی
مشار الیهك ستایشنده بر قصیده ترتیب ایدوب، کیجه
وقتی تقدیمه کیدیوردی . بر کلخانك یانندن کچرکن، بر
سس ایشیتمکله، طوروب، قولاق ویردیکنده، لای خوار
ایله کندیسنه ساقیلق ایدن کندیسی کبی ملامیوندن بری
آره‌سنده شویله بر مکالمه جریان ایتمکده اولدیغنی ایشیتدی .
لای خوار دیوردی‌که : برقدح طولدیر، غزنوی محمود-
جغك کورلکی عشقنه ایچه‌یم ! ــ ساقیسی جواب ویریور
ایدی‌که : خطا ایدیورسك، سلطان محمود عادل برپادشا-
هدر . ــ لای خوار دیوردی‌که : اوت، اویله‌در، لکن
انصافسز وطمعکار بر آدمجغزدر ! هنوز غزنینی لایقیله
ضبطی آلتنه آلمدیغی حالده، دیکر ممالك فتحی ارزوسنده‌در .

بو مکالمه‌نك اوزرینه، لای خوار بر قدح شراب
تورتیسی یوارلادقدن صکره، ینه ساقیسنه توجیه خطابله :
برقدح طولدیر، شاعر سناییجکك کورلکی عشقنه ایچه‌یم !
دیدی . ــ ساقیسی جواب ویردی‌که : حقك یوقدر، سنایی
ظریف وخوشطبع برشاعردر . ــ لای خوار دیدی‌که :
خیر، اویك احمق بر آدمدر، صاچمه صپان برطاقم سوزلر
اویدیروب، آدینی شعر قویمش، وهرکون دیکر براحمقك
یانینه کیدوب، طالقاوقلق ایدیور . بیلمیورکه اونی بونك

ايچون يراتمامشلردر ؛ روزمحشرده، كنديسندن جواب ايستدكلرنده، اوصاچمه شعرلريني مى كوسترهجكدر ؟

سنايي آبدالك بوسوزلرندن زيادهسيله متأثر اولوب، سلطـان محمودك يانته كيدهجك ايكن، دونوب، اوينـه كيتمش ؛ ومدايح ديوانني صويه آتهرق، دنيادن بردرجهيه قدر انقطاع ايدوب، طريق اهلحاله سـلوك ايتمش، كه نهايت يالين آياق كزمكه باشلامش .

خرده

— ٢٣ —

خردرا دوش ميكفتم كه اين كهنه جهان ازكى
شداز غوغاى شـيطان در سـويداى هواخالى
خرد كفتا عجب دارم كه ميـدانى وميپرسى
بعهـد علم غزالى بعهـد علم غزالى

— ترجمه —

دون كيجه كندي عقلمه سـويليوردم، كه بوكهنـه جهان نهوقتدن برى شيطانك غوغاسندن خالى قالدى . — عقلم جواب ويردى كه : تعجب ايديورم، كه بيلديكك حالده

صوریورسك، غزالینك علمی زماننده، غزالینك علمی زماننده.

— مطالعه —

مشاهیر شعرادن عماد زوزنی، اثنای سیاحتنده، طوسه اوغرادیغنده، حجة الاسلام امام غزالی ایله كورشمك هوسنه دوشمش، ووسیله اولمق اوزره، یوقاریده‌كی قطعه‌یی یازوب، كندیسنه كوندرمش. زوزنی بوملاقاتدن پك چوق استفاده ایدوب، امام مشار الیهك ارشادیله اهل حقیقت صره‌سنه كچمشدر.

غزالینك مدت عمر و تاریخ وفاتنی مبین اولان شو بیت دخی ذكره شایاندر:

نصیب حجت اسلام ازین سرای سپنج
حیات پنجه وچار ومماتت پانصد وپنج

— ترجمه —

حجة الاسلام امام غزالینك بو مهمانسرای عالمدن نصیبی اللی درت سنه‌لك عمر ایله بشیوز بدی تاریخنده واقع وفاتندن عبارتدر.

خرده

— ٢٤ —

جهانرا بلندی و پستی توئی
ندانم چه‌ئی هرچه هشتی توئی

— ترجمه —

دنیاده اعلا وادنا سنسك، بیلمم نه‌سك، لكن هرنه وار ایسه سنسك .

— مطالعه —

بوبیت سلطان الشعرا فردوسیٔ طوسینكدر . مشار الیه وفات ایتدیكنده، مشاهیر اولیاء اللهدن ابو القاسم كركانی، فردوسی شهنامه‌سنده مجوسی حكمدار و قهرمانلرینی مدح ایتمشدر دیه، جنازه‌سنك نمازینی قیلمق ایستمه‌مش . اوكیجه رؤیاسنده شاعری جنت عدنده پك عالی بردرجه‌ده كورمش : سببنی صوردقده، فردوسی : توحید حقنده سویلدیكم شو بیتك اجر ومكافاتیدر، دیه جواب ویره‌رك، یوقاریده‌كی بیتی اوقومش . كركانی اویاندیغنده، فردوسی حقنده تصحیح افكار ایدوب، عذر خواه اولمش .

خرده

— ٢٥ —

در علم وهنر مشوچومن صاحب فن
تا نزد عزیزان نشـوی خوار چومن
خواهی که شـوی مقبول ارباب زمن
کنك آور وکنکری کن وکنکره زن

— ترجمه —

علم وهـنرده بنم کبی صاحب فن اولما، که کبرا عندنده بنم کبی خوار وحقیر اولمیه‌سك . ــ زمان آدملر۔ ینك مقبولی اولمق ایسترسـه‌ك، عارسز اول، طالقاوقلق ایت، چالغی چال .

— مطالعه —

ظرفای شـعرادن عبید زاکانی اوائل حالنده علوم متنوعه ایله مشـغول اولوب، شیرازده شـاه ابو اسحقك نامنـه معانی وبیانه متعلق برکتاب یازمش ؛ تقدیم ایتمك اوزره، شاهك حضورینه چیقمق ایستدیکنده، بر طالقا۔ وّقله اکلنمکده اولدیغنی بیانله، دخولنه ممانعت ایتمشلر . عبید زاکانی او وقت یوقاریده‌کی رباعی‌یی سـویلیوب،

فیما بعد ترك علم وهنرله، هزلیاته صاپمش ؛ بو حالنی تقبیح ایدن بعض ذواته جواباً دخی شو قطعه‌یی سویلمش :

ای خواجـه مکن تابتوانی طلب علم
کاندر طلب راتب هر روزه بمـانی
رومسخرکی پیشـه‌کن ومطربی آموز
تاداد خود از کهتر ومهتر بستانی

— ترجمه —

افندی، الکدن کله بیلدیکی قـدر علم تحصیل ایتمه، زیرا بر کونلك ییه‌جکك تحصیلنده کوجلك چکرسـك. — کیت مسخره‌لغی صنعت ایدك، چالغیجیلق اوکرن، که بیوك کوچك هرکس سکا رعایت ایتسین.

— مطالعه —

عبیدك جهان‌خاتون نام شاعره ایله‌مشاعره‌لری اولدیغی کبی، اکابرعصرندن خواجـه سلمان ایله دخی برملاطفه‌سی کچمشدر. شویله‌که خواجه‌سلمان کندیسنی شخصاً طانیمقسزین برقطعه ایله هجوایتمشیدی. برسفرده خواجه کمال احتشامله برصویك کنارینه ایندیکنده، عبید دخی یایان یورویه‌رك اورایه واصـل اولمش ؛ وخواجـه سلمان بونك نره‌لی اولدیغنی صوروب، غزوینلی اولدیغنی اوکرندکده : خواجه سلمانك اشعارندن برشی بیلیورمیسك ؟ دینجـه، عبید شو ایکی بیتی بیلیورم دیمش :

من خراباتیم و باده پرست
درخرابات مغان عاشق ومست
میکشندم چوسبو دوش بدوش
میبرندم چوقدح دست بدست

— ترجمه —

بن میخانه آدمی‌یم وشرابه طاپانلردنم : میخانه‌ده عاشق وسرخوش مجوسیلر بنی دستی کبی اوموزدن اوموزه، قدح کبی الدن اله کزدیررلر .

— مطالعه —

عبید بوایکی بیتی اوقودقدن صکره : بن خواجه سلمانی بیوك وفاضل برآدم بیلیرم ؛ بونك ایچون، مأمول ایتمم، که بو بیتلر کندیسنك اولسون، اولسه اولسه، حرمی‌سو یلمشدر، چونکه اونك حقنده‌دهازیاده‌یاقیشیور، دیمش . خواجه سلمان بوندن محجوب اولوب، بوآدمك عبید اولدیغنی فراستله آکلامش ؛ وکندیسنی هجو ایتمش اولمسندن عذر خواه‌اولوب، فیمابعدمحب ودوست اولمشلر .

خرده

— ٢٦ —

خوشا باد عنبر شمیم سحر
که برخاك کرمانش باشد کذر

زمن تاچه آمـد که چرخ بلند
ازان خاك پاکم بغربت فکنـد
ببغداد بهرچـه سـازم وطن
که ناید بجز دجـله در چشم من

— ترجمه —

کرمان طوپراغنك اوزرندن کچمش اولان عنبر قو‌ قولی سحر روزکاری نه کوزلدر! ـ بنم نه صـوچم وار ایدی، که چرخ فلك بنی او مبارك طوپراقـدن آیروب غربته آتدی؟ ـ دجله‌سندن بشقه کوزمه برشیـی کیرمین بغدادده نیچون توطن ایدیورم (*)؟

— مطالعه —

فراق وطنك سـاده وفقط غایت کوزل ومؤثر بر تصویری مقامنده اولان بو بیتلر مشاهیر شعرادن خوا‌ جوی کرمانینکدر. مشـارالیه کرمانلی اولدیغی حالده، سـائقهٔ قدر کندیسـنی وطننده یاشـاتمیوب، اکثریا دیار غربتده وعلی الخصوص بغدادده امرار ایام ایتدیکندن، وقت وقت هجرت وطن کندیسنی بویله فغان آمیز بیتلرله نالان ایدیورمش.

(*) دجله‌نك کوزه کیرمسی تعبیری کوز یاشنك کثرتنی‌ده ایما ایدر.

خرده

— ۲۷ —

ما گرچه بنطق طوطیٔ خوشنفسیم
بر شکر گفتهای سعدی مگسیم
درشیوهٔ شاعری باجماع امم
هرگز من وسعدی بامامی نرسیم

— ترجمه —

بز نطقده برطوطیٔ خوش نفس ایسه‌كده، سعدینك شكر سوزلری اوزرنده برسینكز . — شاعرلق شیوه‌سنده، اجماع امله، بنمله سعدی هیچ بروقت امامینك كعبنده اوله‌مایز .

— مطالعه —

بوایكی بیتله خواجه مجد الدین همكر بعض فضلانك، بواوچ شاعرك درجاتنی سؤال ضمننده، یازمش اولدقلری برقطعه‌یه جواب ویریور . اوقطعه‌نك بربیتی شودر :

زاشعار تو وسعدی وامامی
كدامی به پسندند اندرین بوم

— ترجمه —

سنك وسعدی وامامینك اشعارندن بو مملكتده هانكیلرینی دها ایی بكنیورلر ؟

خرده

— ٢٨ —

سر افاضل دوران امام ملت ودین
خدایکان شریعت درین چه فرماید
که گربهٔ سرده قمری وکبوتر را
بشب زتن زره ظلم وجور برباید
خدایکان کبوتر ز روی شرع وقصاص
اگر بریزد خون گربه‌را همی شاید

— ترجمه —

ای افاضل دورانك رئیسی وملت ودینك امامی! شریعت صاحبی بومسئله‌ده نه بیوریورلر: برکدی کیجه وقتی اون کوکرجین وقمرینك باشنی، ظلم وجور طریقیله، بدنلرندن آیروب قاپدیغی حالده، کوکرجینلرك صاحبی قصاص نیتیله کدینك قانی دوکرسه، شرعاً جائزمیدر؟

— مطالعه —

فخر الملكك زیاده‌سیله سودیکی کوکرجینلرینی کدی بوغمش اولدیغندن، یوقاریده‌کی قطعه‌یی نظم ایدوب، شاعر مشهور امامی‌یه ارسال ایله، استفتای ماده ایتمش. امامی دخی بوکا جواباً شو قطعه‌یی یازوب کوندرمش:

ایا لطیف سؤالی که درمشام خرد
زبوی نکهت خلقت نسیم جان آید

خرده

— ۲۷ —

ما گرچه بنطق طوطیٔ خوشنفسیم
بر شکر گفتهای سعدی مگسیم
درشیوهٔ شاعری باجماع امم
هرگز من وسعدی بامامی نرسیم

— ترجمه —

بز نطقده برطوطیٔ خوش نفس ایسه‌کده، سعدینك شکر سوزلری اوزرنده برسینکز . — شاعرلق شیوه‌سنده، اجماع امله، بنمله سعدی هیچ بروقت امامینك کعبنده اوله‌مایز .

— مطالعه —

بوایکی بیتله خواجه مجد الدین همکر بعض فضلانك، بواوچ شاعرك درجاتنی سؤال ضمننده، یازمش اولدقلری برقطعه‌یه جواب ویریور . اوقطعه‌نك بربیتی شودر :

زاشعار تو وسعدی وامامی
کدامی به پسندند اندرین بوم

— ترجمه —

سنك وسعدی وامامینك اشعارندن بو مملکتده هانکیلرینی دها ایی بکنیورلر ؟

خرده

— ۲۸ —

سر افاضل دوران امام ملت ودین
خدایکان شریعت درین چه فرماید
که کربهٔ سرده قمری وکبوتر را
بشب زتن زره ظلم وجور برباید
خدایکان کبوتر زروی شرع وقصاص
اکر بریزد خون کربه‌را همی شاید

— ترجمه —

ای افاضل دورانك رئیسی وملت ودینك امامی ! شریعت صاحبی بومسئله‌ده نه بیوریورلر : برکدی کیجه وقتی اون کوکرجین وقمرینك باشنی، ظلم وجور طریقیله، بدنلرندن آیروب قاپدیغی حالده، کوکرجینلرك صاحبی قصاص نیتیله کدینك قانی دوکرسه، شرعاً جائزمیدر ؟

— مطالعه —

فخر الملکك زیاده‌سیله سودیکی کوکرجینلرینی کدی بوغمش اولدیغندن، یوقاریده‌کی قطعه‌یی نظم ایدوب، شاعر مشهور امامی‌یه ارسال ایله، استفتای ماده ایتمش. امامی دخی بوکا جواباً شوقطعه‌یی یازوب کوندرمش :

ایا لطیف سؤالی که درمشام خرد
زبوی نکهت خلقت نسیم جان آید

بگربه نیست قصاصی که صاحب ملت
چنین قصاص بشرع گزین نفرماید

— ترجمه —

نه لطیف سؤال که عقلك دماغنده حکمت خلقت قوقوسنی حاوی بررایحه کتیرر . — کدی یه قصاص لازم گلز، زیرا صاحب ملت شریعت غراسنده بویله قصاصه جواز بیورمیورلر .

نه کم ز گربهٔ بیداست گربهٔ صیاد
که مرغ بیند و بر شاخ پنجه بگشاید

— ترجمه —

آغاج دالنك اوزرنده قوش کورنجه، پنجه‌سنی آچان آوجی کدی فاره طوتان کدیدن کری قالمیور .

اگر بساعد سیمین خود سری دارد
بخون گربه همان به که دست نالاید

— ترجمه —

کندی ساعد سیمینکزه محبتکز وار ایسه، کدینك قاننه الکزی بولاشدیرماسه‌کز، ایی ایدرسکز .

بقای قمری و عمر کبوتر ارخواهد
قرارگاه قفسرا بلند فرماید

— ترجمه —

قمریلرك بقاسنی و کوگرجینلرك حیاتنی ایستر

سه‌کز، امر بیورورسکز ده قفسی یوکسك یره قورلر .

خرده

— ٢٩ —

شمع خودسوخت شب‌دوش بزاری وامروز
کرلکزا طلبد شاه زمن میسوزم

— ترجمه —

دون کیجه موم اغلایه اغلایه یاندی، بو کون ایسه، پادشاه شمعدانی ایسترسه، بن یانه‌جغم .

— مطالعه —

شاعر مشهور سلمان ساوجی، بر کیجه، سلطان اویسك سرانیدن اوینه کیدرکن، یولی کورمك اوزره، الینه بر آلتون شمعدان ویرمشلر . ایرتسی کون، شمعدانی ایستمکه کیتدکلرنده، بو بیتی یازوب، سلطان اویسه کوندرمش .

سلطان اویس فوق العاده محسن وملتفت برحکمدار نیکخصلت اولدیغندن، کنج یاشنده واقع اولان وفاتنده مشارالیه سلمان ساوجی شو مرثیه‌یی اوقویه‌رق، اغلاراڭمش .

دریغا که پژمرده شد نا کهانی
کل باغ دولت بروز جوانی
دریغا سواری که جز صیددلها
نمیکرد بر مرکب کامرانی

— ترجمه —

حیف که کنج یاشنده او دولت باغنك کلی آنسزین صولدی ! — یازیق اویله بر قهرمانه که، کامرانلق رخشنه سوار اولدیغی حالده، کوکاری آولامقدن بشقه بر شی یاپمیوردی .

— مطالعه —

مشارالیه سلطان اویسك فضیلت وعرفانی دخی اخلاقی نسبتنده ایمش . جان ویره‌جکی وقت سویلمش اولدیغی شو بیتلر بوکا شاهد ودلیلدر :

زدار الملك جان آخر بشهرستان تن رفتم
غریبی بودم اینجا چند روزی باوطن رفتم

— ترجمه —

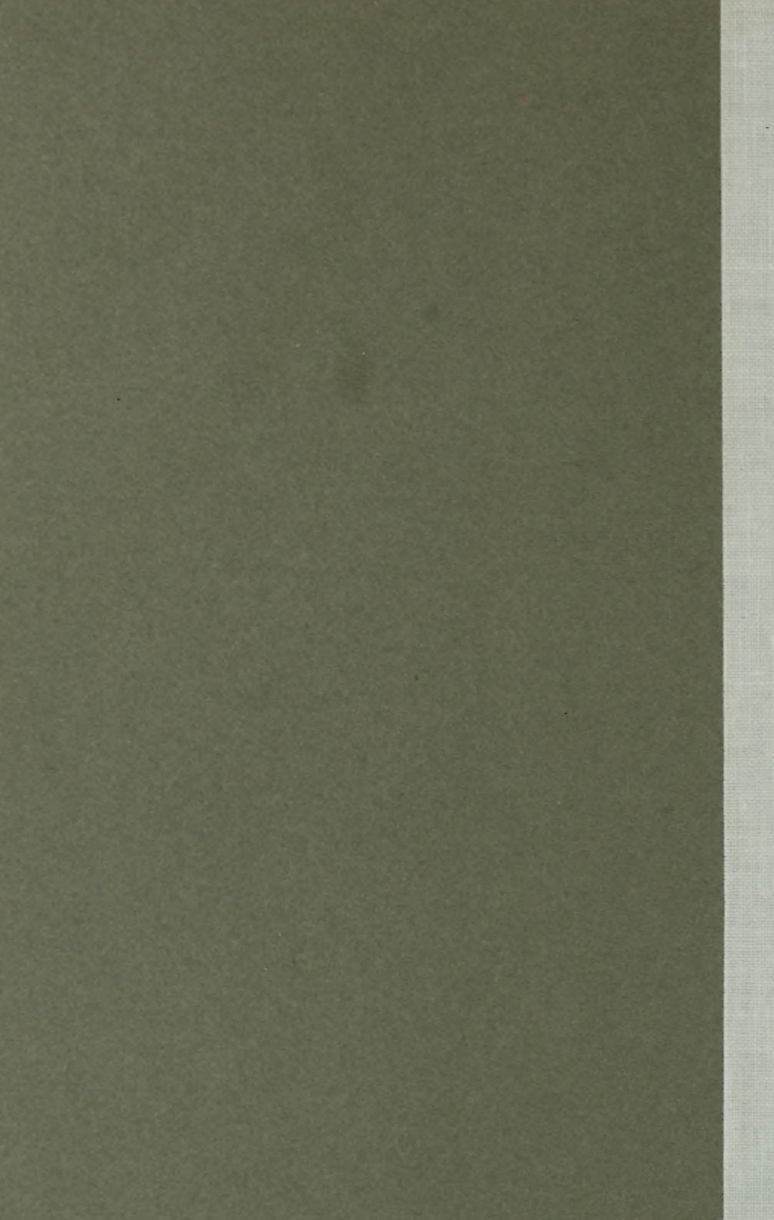
روح مملکتندن جسم شهرینه برسیاحت ایتمشیدم ؛ بر قاچ کون مسافر قالدقدن صکره، وطنمه عودت ایتدم .

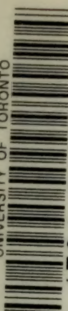
غلام خواجهٔ بودم کریزان کشته از خواجه
در آخر پیش اوشرمنده باتیغ وکفن رفتم

— ترجمه —

بر افندینك کوله‌سی ایدم، که افندیمدن کیزلیجه قاچمشیدم ؛ نهایت محجوب اولوب قلیچ وکفنله افندیمك اوکنه دونیورم .

صوك

Fraschery, Ch Samy bey
Horde çin